

**Prof. dr Duško Vejnović, redovni profesor Univerziteta u
Banjoj Luci, predsjednik Evropskog defendologija centra,
Banja Luka, glavni i odgovorni urednik časopisa
*Defendologija i Sociološki diskurs***

UTICAJ ANGAŽOVANOG INTELKTUALCA NA KVALITET OBRAZOVANJA, DRUŠTVENE PROMJENE U BIH I ZEMLJAMA OKRUŽENJA

Prema definiciji modernog intelektualca jedan od osnovnih zadataka svakog „umnog“ čovjeka jeste da kroz duštveno angažovani naučni i praktični rad stvara bolje uslove za život zajednice koja ga okružuje. Međutim, znatan dio savremenih intelektualaca svoju radnu karijeru i život uopšte uzev provode „izolovano“ od ostatka društva, vršeći neznatan uticaj na dešavanja i procese koji se u njemu odigravaju. Kada se uzme u obzir brzina kojom se odvijaju društveno-ekonomske, kulturne i političke promjene u savremenom globalizovanom svijetu uloga intelektualaca dobija sve više na težini. Da bi se istakla spremnost da se nepravde i patnje iznesu pred oči javnosti, danas je uloga angažovanog intelektualca u intelektualnom, prosvetiteljskom i političkom smislu relevantnija nego ikad. Šta podrazumijeva biti angažovani intelektualac? Biti angažovani i kritički nastrojeni intelektualac pretpostavlja prije svega spremnost da se za život u istini i slobodi plati najteža cijena i podnesu velike žrtve, kako bi se na vidjelo iznijela istina koja je nevidljiva za „obične“ ljudske oči. Angažovani intelektualac predstavlja primjer kako se idejama i znanjem može uticati na društveni, politički i kulturni život. Teško je razdvojiti intelektualni angažman od političkog. U tom pogledu intelektualci moraju da ustanu i govore protiv različitih društvenih, ekonomskih i političkih nepravdi unutar i van obrazovnih institucija kako bi od mladih i starijih sugrađana stvorili borce koji imaju znanje, vještine i hrabrost da se bore za bolje sutra. Profesori, umjetnici, novinari i ostali intelektualci imaju odgovornost da studentima i široj javnosti prenesu znanje i vještine neophodne za razvoj kritičkog mišljenja, samospoznaje i samostalnosti naspram poslušnosti, etičko mišljenje i osjećaj društvene odgovornosti kako bi produbili ljudske mogućnosti za dostojanstveni život, životom ispunjenim slobodom, poštovanjem, brigom za drugog i pravednošću. U skladu sa navedenim, cilj ovog pogleda i osvrta jeste da kroz sažeti teorijski pregled razmotrimo šta znači biti angažovani intelektualac, šta podrazumijevaju pojmovi „angažovana nauka“, „angažovani univerzitet“ i „intelektualno preduzetništvo“, kako bismo u daljim koracima razmotrili načine na koji angažovani intelektualci mogu da podignu kvalitet obrazovanja i utiču na društvene promjene u Bosni i Hercegovini i zemljama okruženja. Danas, Bosna i Hercegovina, kao i zemlje u okruženju poput Srbije i Crne Gore, prolaze kroz težak period

transformacije i modernizacije visokog obrazovanja u skladu sa Bolonjskom deklaracijom i evropskim standardima koja se sprovodi u jazu između potrebe za komercijalizacijom obrazovanja i njegovom tržišnom prilagođenošću, potrebe za socijalnim angažovanjem i mnogobrojnim sistemskim nedostacima poput snažnog političkog pritiska, neusklađenosti zakonodavnog okvira i nastavnih programa sa evropskim zakonima i programima (na nivou BiH neusklađenost se odražava i na unutrašnjem nivou), kao i nedostatka finansijskih sredstava i smanjene moći fakultetskih nastavnika i drugih zaposlenih da donose odluke o radu sopstvene ustanove. Istovremeno, iako ulažu dosta napora da budu dio savremenih tokova koji vladaju u evropskom visokom obrazovanju, učestvuju u evropskim programima mobilnosti i međunarodne saradnje kao što su Erasmus ili Tempus, no ipak njihovo učešće u ovim programima, nivo postignuća i nivo ulaganja u visoko obrazovanje i dalje se nalaze ispod prosjeka zemalja Evropske unije.

U ovakvoj situaciji postavlja se pitanje kakav je uticaj akademske zajednice i intelektualaca, koje korake sprovode radi rješavanja nagomilanih društvenih problema i koliko su (bez)uspješni u tome? Kako Rizman pravilno ističe „...to što neko raspolaže visokim teoretskim znanjem, naravno, još nije garancija za to da vlada i praktičnim kompetencijama, tj. rješavanjem konkretnih i kompleksnih društvenih i političkih problema“. Kao potencijalni odgovor na ovo pitanje možemo pružiti Tatjane Rosić: „...Između akumuliranog znanja i njegove praktične upotrebe zato postoji velika provalija. Angažman novih intelektualnih elita koje se formiraju tokom devedesetih i poslije dvehiljadite na postjugoslovenskim prostorima se, iz brojnih razloga, pokazao nedostatnim: zauzeti investiranjem u svoje karijere u širem kontekstu globalnog kulturnog tržišta intelektualci su zaboravili na brigu o građanima i njihovoj zajednici, kao i na ozbiljnu reformu građanske platforme kritičkog mišljenja. U ovakvoj je situaciji intelektualni ugled davno prevaziđena i zapravo izigrana kategorija koja je stavljena u tržišnu ponudu: riječ je o situaciji na koju je neophodno hitno reagovati kako bismo poslije više decenija ćutanja odgovorili na pitanje šta je danas zapravo jemstvo intelektualnog ugleda i da li nam je taj ugled, takav kakav je, garancija istinskog djelovanja u korist zajednice.“

Iako na prostoru BiH i drugih zemalja intelektualci imaju nimalo lak zadatak da u teškim okolnostima rade na rješavanju mnogobrojnih dubokokorjenjenih sistemskih problema, smatramo da je njihova dužnost kao „ljudi od znanja“ da rade na pronalaženju adekvatnih rješenja. Moramo priznati da je to laške reći nego učiniti, ali kako svaka promjena kreće „odozdo na gore“ na nama kao intelektualcima je da se usavršavamo na ličnom i profesionalnom planu, ali i međusobno udružujemo i zajednički radimo sa svojim sugrađanima na stvaranju boljeg društva. Duh angažovanosti treba da se njeguje kao stil života, a na nepravde oko sebe ne treba ćutati. Vjerujemo da izgradnjom sopstvenog integriteta možemo učiniti mnogo kako

na razvoju samog obrazovnog procesa i njegovog kvaliteta tako i na socijalnom angažmanu.